

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Töihin Suomeen – Hallituksen maahan- muuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahan- muuton vahvistamiseksi

SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 1/2018

Maahanmuutto

Sisäministeriön julkaisu 1/2018

**Töihin Suomeen -
Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma
työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi**

Sisäministeriö

ISBN painettu: 978-952-324-175-6

ISBN PDF: 978-952-324-176-3

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Sisäministeriö		Tammikuu 2018
Tekijät	Sisäministeriö		
Julkaisun nimi	Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sisäministeriön julkaisu 1/2018		
Teema	Maahanmuutto		
ISBN painettu	978-952-324-175-6	ISSN painettu	2341-8524
ISBN PDF	978-952-324-176-3	ISSN PDF	2341-8524
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3		
Sivumäärä	40	Kieli	Suomi
Asiasanat	maahanmuutto, työllisyys, työvoiman maahanmuutto		
Tiivistelmä <p>Maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi täydentää osaltaan jo vahvistettuja pääministeri Sipilän hallituksen ohjelmia ja linjauksia. Hallitus sopi maahanmuuttopoliittisen ohjelman tekemisestä vuosia 2018–2021 koskevan julkisen talouden neuvotteluissa.</p> <p>Ohjelman tavoitteena on tuoda näkyväksi ja edistää hallituksen maahanmuuttopoliittista linjaa, joka tukee työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää maahanmuuttoa. Ohjelma määrittää Suomen maahanmuuttopoliittisia linjauksia, jotka edistävät erityisesti työperusteista maahanmuuttoa, sekä sitä tukevaa kotoutumista ja hyviä väestösuhteita eri väestöryhmien välillä.</p> <p>Suomi tarvitsee maahanmuuttajia vastaamaan eri aloilla olevaan työvoimapulaan, kohentamaan väestön ikääntymisen myötä heikkenevää huoltosuhdetta sekä lisäämään Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien ja yrittäjien silmissä.</p> <p>Maahanmuuttopoliittisen ohjelman taustalla on vuonna 2013 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytty strategia <i>Maahanmuuton tulevaisuus 2020</i>. Nyt julkaistussa ohjelmassa strategian linjaukset päivitetään nykyiseen toimintaympäristöön.</p> <p>Maahanmuuton ministerityöryhmä on toiminut hankkeen ohjausryhmänä. Valmistelusta on vastannut ministeriöiden välinen poikkihallinnollinen yhteistyöryhmä, johon ovat osallistuneet seuraavat tahot: sisäministeriön maahanmuutto-, poliisi-, rajavartio-, viestintä- sekä hallinto- ja kehittämisosasto; oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoministeriö, ympäristöministeriö ja Maahanmuuttovirasto sekä Poliisihallitus.</p> <p>Ohjelman toimeenpanoa seurataan maahanmuuton ministerityöryhmässä.</p>			
Kustantaja	Sisäministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnberg Print & Promo, 2018		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Inrikesministeriet		Januari 2018
Författare	Inrikesministeriet		
Publikationens titel	Arbeta i Finland – Regeringens migrationspolitiska program för att stärka arbetsrelaterad invandring		
Publikationsseriens namn och nummer	Inrikesministeriets publikation 1/2018		
Tema	Invandring		
ISBN tryckt	978-952-324-175-6	ISSN tryckt	2341-8524
ISBN PDF	978-952-324-176-3	ISSN PDF	2341-8524
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3		
Sidantal	40	Språk	Finska
Nyckelord	Invandring, sysselsättning, arbetskraftsrelaterad invandring		
Referat <p>Det migrationspolitiska programmet för att stärka arbetsrelaterad invandring kompletterar för sin del de fastställda programmen och riktlinjerna för statsminister Sipiläs regering. Regeringen avtalade om ett migrationspolitiskt program i samband med förhandlingarna om den offentliga ekonomin 2018–2021.</p> <p>Syftet med programmet är att synliggöra och främja regeringens migrationspolitiska linje som stöder migration som stärker sysselsättningen och den offentliga ekonomin, förbättrar försörjningskvoten och främjar internationaliseringen av ekonomin. I programmet fastställs Finlands migrationspolitiska riktlinjer som i synnerhet främjar arbetsrelaterad invandring samt integration som stöder den och goda relationer mellan olika befolkningsgrupper.</p> <p>Finland behöver invandrare för att åtgärda bristen på arbetskraft inom olika sektorer, förbättra försörjningskvoten som försvagas till följd av åldrandet och öka Finlands attraktivitet bland internationella specialister och företagare.</p> <p>Det migrationspolitiska programmet baserar sig på strategin <i>Migrationens framtid 2020</i> som godkändes som statsrådets principbeslut 2013. I det nu publicerade programmet har riktlinjerna för strategin uppdaterats i förhållande till den rådande operativa miljön.</p> <p>Ministerarbetsgruppen för migration har fungerat som projektets styrgrupp. Ansvaret för beredningen har innehafts av ministeriernas sektoröverskridande samarbetsgrupp, i vilken följande parter har deltagit: inrikesministeriets migrations-, polis-, gränsbevaknings-, kommunikations- samt förvaltnings- och utvecklingsavdelning, justitieministeriet, arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, utrikesministeriet, miljöministeriet och Migrationsverket och Polisstyrelsen.</p> <p>Ministerarbetsgruppen för migration följer upp genomförandet av programmet.</p>			
Förläggare	Inrikesministeriet		
Tryckort och år	Lönnberg Print & Promo, 2018		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of the Interior		January 2018
Authors	Ministry of the Interior		
Title of publication	Work in Finland — Government Migration Policy Programme to Strengthen Labour Migration		
Series and publication number	Ministry of the Interior Publication 1/2018		
Subject	Migration		
ISBN (printed)	978-952-324-175-6	ISSN (printed)	2341-8524
ISBN PDF	978-952-324-176-3	ISSN (PDF)	2341-8524
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3		
Pages	40	Language	Finnish
Keywords	Migration, employment, labour migration		
Abstract <p>The Migration Policy Programme to Strengthen Labour Migration complements the programmes and guidelines that have already been adopted by Prime Minister Sipilä's Government. The Government decided on the preparation of the Migration Policy Programme during the negotiations on the General Government Fiscal Plan for 2018–2021.</p> <p>The Programme aims to raise awareness of and promote the Government's migration policy. The purpose of the policy is to support migration that strengthens employment and public finances, improves the dependency ratio and enhances internationalisation of the economy. The Programme lays down Finland's migration policy guidelines that promote particularly labour migration, integration to support this, and good relations between people from different groups.</p> <p>Finland needs migrants to address the labour shortage in different sectors, to improve the weakening of the dependency ratio caused by ageing of the population, and to attract more international talent and entrepreneurs to Finland.</p> <p>The Migration Policy Programme is based on the Government Resolution on the Future of <i>Migration 2020 Strategy</i>, adopted in 2013. The policy guidelines laid down in the Strategy are updated in the new Programme to meet the needs of the current operating environment.</p> <p>The ministerial working group on migration acted as the steering group for the project. The Programme was prepared by a cross-sectoral working group with representatives from: the Migration Department, Police Department, Border Guard Department, Communications Unit, and Administration and Development Department of the Ministry of the Interior; Ministry of Justice; Ministry of Economic Affairs and Employment; Ministry of Education and Culture; Ministry of Social Affairs and Health; Ministry for Foreign Affairs; Ministry of the Environment; and the Finnish Immigration Service and the National Police Board.</p> <p>The implementation of the Programme will be monitored by the ministerial working group on migration.</p>			
Publisher	Ministry of the Interior		
Printed by (place and time)	Lönnberg Print & Promo, 2018		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Suomi edistää työvoiman maahanmuuttoa, sitä tukevaa kotoutumista ja hyviä väestösuhteita	9
2	Kansainvälisen ja kansallisen toimintaympäristön kuvaus.....	11
2.1	EU haluaa lisätä laillista maahanmuuttoa ja työntekijöiden sisäistä liikkuvuutta.....	11
2.2	Valtaosa Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista on työikäisiä.....	12
2.3	Työvoimapula nyt ja tulevaisuudessa	17
3	Hallituksen linjaukset työvoiman maahanmuuton edistämiseksi.....	20
3.1	Linjaus 1: Osaava työvoima tukee Suomen kasvua.....	20
3.2	Linjaus 2: Toimivat asettautumista ja kotoutumista tukevat palvelut edesauttavat osaavan työvoiman houkuttelua ja viihtyvyyttä.....	26
3.3	Linjaus 3: Hyvät väestösuhteet tukevat maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kiinnittymistä Suomeen.....	30

1 Suomi edistää työvoiman maahanmuuttoa, sitä tukevaa kotoutumista ja hyviä väestösuhteita

Maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi täydentää osaltaan jo vahvistettuja pääministeri Sipilän hallituksen ohjelmia ja linjauksia. Näitä ovat hallitusohjelma (2015), hallituksen maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet (2015), hallituksen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma (2015), valtion kotouttamisohjelma 2016–2019 (2017) sekä valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasista (2017). Sisäisen turvallisuuden strategiassa maahanmuutto on tunnistettu yhdeksi yhteiskunnan muutosvoimista.

Hallitus sopi maahanmuuttopoliittisen ohjelman laadinnasta vuosia 2018–2021 koskevan julkisen talouden neuvotteluissa. Keskustelua ohjelman tarpeellisuudesta käytiin jo aiemmin hallituksen turvapaikkapoliittisen ohjelman valmistelun yhteydessä. Ohjelman valmistelun aikana maahanmuuton ministerityöryhmä linjasi ohjelmaa käsittelemään selkeämmin maahanmuuttoa työmarkkinoille. Linjauksen seurauksena ohjelma sai nimekseen ***Töihin Suomeen – Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi.***

Ohjelman tavoitteena on tuoda näkyväksi ja edistää hallituksen maahanmuuttopoliittista linjaa, joka tukee työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää maahanmuuttoa. **Ohjelma määrittää Suomen maahanmuuttopoliittisia linjauksia, jotka edistävät erityisesti työperusteista maahanmuuttoa, sekä sitä tukevaa kotoutumista ja hyviä väestösuhteita eri väestöryhmien välillä.** Ohjelma on valmisteltu rinnakkain *Talent Boost – Kasvua kansainvälisistä osaajista* -toimenpideohjelman kanssa.

Ohjelman valmistelussa taustalla on ollut vuonna 2013 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytty strategia *Maahanmuuton tulevaisuus 2020*. Nyt julkaistussa ohjelmassa strategian linjaukset on päivitetty nykyiseen toimintaympäristöön huomioiden hallituksen painottamat työvoiman maahanmuuton kysymykset.

Maahanmuuton ministerityöryhmä on toiminut hankkeen ohjausryhmänä. Valmistelusta on vastannut ministeriöiden välinen poikkihallinnollinen yhteistyöryhmä, johon ovat osallistuneet seuraavat tahot: sisäministeriön maahanmuutto-, poliisi-, rajavartio-, hallinto- ja kehittämisosasto sekä viestintä, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoministeriö, ympäristöministeriö ja Maahanmuuttovirasto sekä Poliisihallitus.

Järjestöille ja elinkeinoelämän edustajille järjestettiin kuulemistilaisuus 31.10.2017, ja kuulemistilaisuuden keskeiset tulokset on otettu huomioon ohjelman valmistelussa.

Ohjelman toimeenpanoa seurataan maahanmuuton ministerityöryhmässä.

2 Kansainvälisen ja kansallisen toimintaympäristön kuvaus

2.1 EU haluaa lisätä laillista maahanmuuttoa ja työntekijöiden sisäistä liikkuvuutta

Viime vuosina lisääntyneen liikkuvuuden, suurten turvapaikanhakijamäärien sekä koulutetun työvoiman tarpeen seurauksena maahanmuutto on noussut Euroopan unionin alueella yhdeksi keskeiseksi politiikan teemaksi ja välineeksi. Eurostatin mukaan¹ vuonna 2015 EU-maissa rekisteröitiin yhteensä 4,7 miljoonaa maahanmuuttoa. Näistä arviolta 2,7 miljoonaa muuttoa suuntautui EU-maiden ulkopuolelta EU-maihin ja arviolta 1,9 miljoonaa muuttoa oli sellaisia, jossa muuttaja siirtyi EU:n alueella maasta toiseen EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteen mukaisesti. Vapaan liikkuvuuden periaate on yksi EU:n sisämarkkinoiden prioriteeteista, joka mahdollistaa työvoiman liikkumisen. Vuonna 2015 noin 11,3 miljoonaa työikäistä EU-kansalaista asui toisessa EU-jäsenmaassa.

Ammattitaitoisten maahanmuuttajien tarve on tunnistettu EU-maiden yhteisessä maahanmuuttoagendassa vuodelta 2015. EU pyrkii uudistamaan nykyisiä sääntöjä, parantamaan unionin kykyä houkutella ammattitaitoisia kolmansien maiden kansalaisia ja saada heidät pysymään EU:n alueella. Useimmat EU-maat tarvitsevat maahanmuuttoa myös korjaamaan kestävyysvajetta, joka syntyy maiden väestön ikääntyessä. EU pyrkii kehittämään mahdollisuuksia hyödyntää EU:n sisällä muuttavan väestön osaamista² sekä kiertomuuttoa³. Kiertomuutolla tarkoitetaan Eurooppaan asettuneiden kolmansien maiden kansalaisten toimintaa lähtömaassaan (esim. yritystoiminta) sekä väliaikaisesti Eurooppaan muuttavia kolmansien maiden kansalaisia.

1 Eurostat, Statistics Explained: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics (10.8.2017)

2 New skills agenda for EU: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223> (14.8.2017)

3 Kiertomuutto ja mobiliteettikumppanuudet: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=uriserv:l14564> (14.8.2017)

Komissio on käynnistänyt Eures-uudistuksen⁴, jonka myötä uusien jäsenien ja kumppanien on mahdollista liittyä Eures-verkostoon tarjoamaan kansainvälisen rekrytoinnin ja työnvälityksen palveluja, sekä muita liikkuvuutta tukevia palveluja. Myös laillisesti EU-maissa oleskelevat kolmansien valtioiden kansalaiset voivat hyödyntää Eures-verkostoa hakeutukseen työhön toiseen EU-maahan. Pyrkimyksenä on EU:n sisäisen liikkuvuuden ohella edistää kolmansien maiden kansalaisten mahdollisuutta tehdä tilapäisesti työtä tai opiskella Euroopan unionin alueella. Suomi tukee aktiivisesti EU-yhteistyötä laillisen maahanmuuton kehittämisessä.

EU-jäsenmaiden kansalliseen maahanmuuttopolitiikkaan ja -lainsäädäntöön sekä niiden toimeenpanoon vaikuttavat kansainväliset velvoitteet sekä EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka, jonka valmisteluun Suomi aktiivisesti osallistuu. EU on harmonisoinut ja harmonisoi edelleen maahantulon edellytyksiä ja menettelyitä alueellaan. Direktiivit, kuten erityisosaajia, kausityöntekijöitä ja yritysten sisällä siirtyviä koskevat direktiivit vaikuttavat merkittävästi jäsenmaiden toiminnanvapauteen työntekijöiden maahanmuuton sääntelyssä.

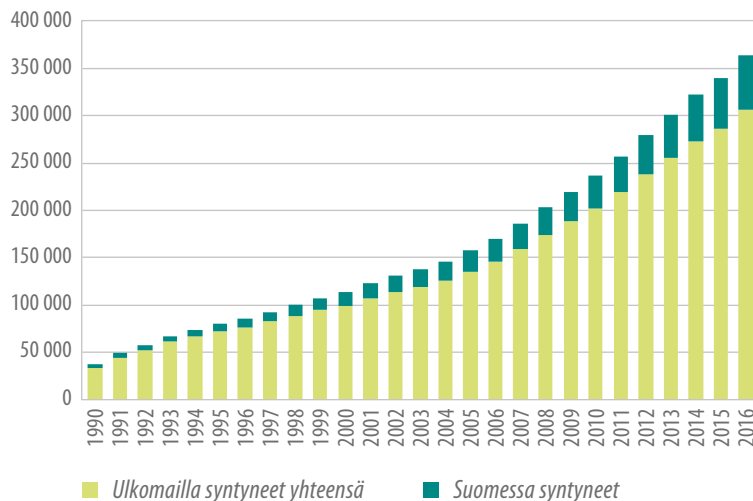
2.2 Valtaosa Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista on työikäisiä

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui vuonna 2016 lähes 365 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Heistä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 307 000 (84 %) ja toisen polven 58 000 (16 %). Ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut tasaisesti kahden viime vuosikymmenen aikana. Vuonna 2016 ulkomaalaistaustaisten osuus oli 6,6 prosenttia koko väestöstä. Uudellamaalla ulkomaalaistaustaisten osuus oli 12 prosenttia.⁵

4 Eures on komission koordinoima EU-/ETA-maat kattava rekrytointi- ja työnvälityspalvelu. Suomessa palvelua tarjoavat TE-toimistojen yritys- ja henkilöstöasiakaspalvelut.

5 Tilastokeskus: <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html> (20.10.2017)

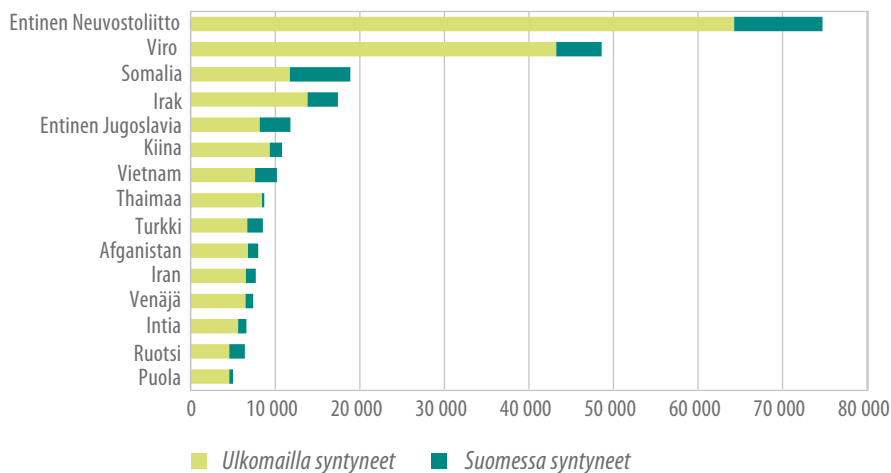
Ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa vuosina 1990-2016

Lähde: Tilastokeskus

Suurin ulkomaalaistaustaisten taustamaa vuonna 2016 oli entinen Neuvostoliitto. Sen jälkeen suurimmat taustamaat olivat Viro, Somalia ja Irak.⁶

Suurimmat ulkomaalaistaustaisten taustamaaryhmät vuonna 2016

Lähde: Tilastokeskus

⁶ Tilastokeskus:

<http://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>
(20.10.2017)

Pääasialliset muuttosyyt Suomeen ovat olleet perheside, työ ja opiskelu. Taloudellisen tilanteen kohentuminen on nostanut työperäisen maahanmuuton yli 11 prosenttiyksikön nousuun vuoteen 2016 verrattuna.

Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat vuosina 2015–2017

Hakijaryhmä	2015	2016	2017
Perhe	8 040	8 171	9 089
Työ	5 436	5 770	6 751
Opiskelu	5 869	6 348	5 194
Muu	455	676	293
YHTEENSÄ	19 800	20 965	21 327

Lähde: Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttajat ovat ikärakenteeltaan kantaväestöä nuorempia. Vuonna 2016 Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista työikäisiä oli 76 prosenttia (15–64 -vuotiaita), kun taas suomalaisia työikäisiä oli 62 prosenttia.⁷ Suomen väestömäärä on viime vuosina kasvanut maahanmuuton ansiosta, sillä Suomessa syntyneiden määrä on jo muutaman vuoden ollut kuolleiden määrää pienempi.⁸

Vuoden 2015 Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työikäisten määrä vähenee 75 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä⁹. Tilastokeskuksen elinkeinoelämän valtuuskunnalle tuottaman tutkimuksen mukaan¹⁰ vuotuisen maahanmuuton tulisi kasvaa 34 000 maahanmuuttajaan, jotta työvoima ei lähivuosikymmeninä supistuisi ja työvoiman tarpeeseen voidaan vastata. Työssä olevan ulkomaisen työvoiman nykyisellä määrällä ei ole merkittävää vaikutusta huoltosuhteeseen.

7 Tilastokeskus: Maahanmuuttajat väestössä:

http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_2 (20.10.2017)

8 Tilastokeskus: Syntyneitä vähemmän kuin kuolleita vuonna 2016

http://www.stat.fi/til/vamuu/2016/12/vamuu_2016_12_2017-01-25_tie_001_fi.html (20.10.2017)

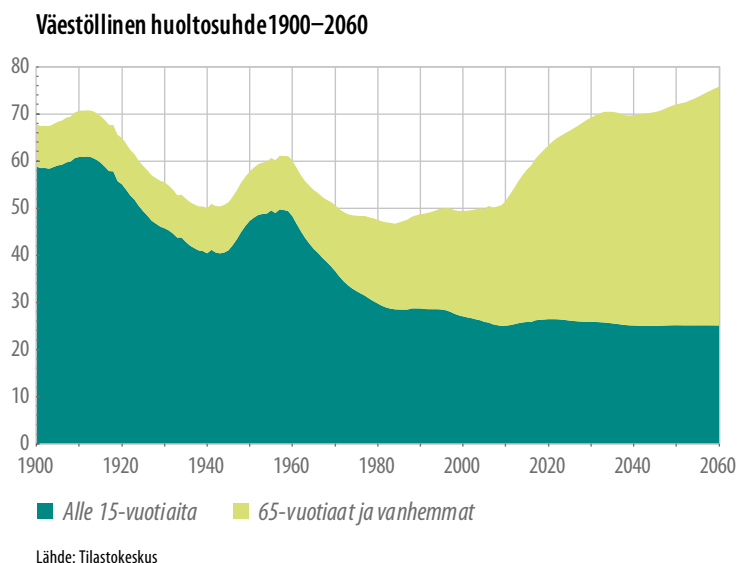
9 Tilastokeskus: Nuorten osuus väestöstä uhkaa yhä pienentyä:

http://www.tilastokeskus.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_tie_001_fi.html (28.11.2017)

10 Myrskylä, Pekka ja Pyykkönen, Topias 2015: Tulevaisuuden tekijät – Suomi ei pärjää ilman maahanmuuttoa.

<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/01/Tulevaisuuden-tekij%C3%A4t.pdf> (28.11.2017)

Maahanmuuton keinoin taloudelliseen huoltosuhteeseen vaikuttaminen edellyttää myös, että maahanmuutto on pysyvää, vuodesta toiseen suurena jatkuvaa ja että maahanmuuttajat työllistyvät hyvin. Alle kuusi kuukautta kerrallaan Suomessa työskentelevät ja lähetetyt työntekijät eivät yleensä maksa veroa Suomeen, joten he eivät vaikuta huoltosuhteeseen. Työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävät maahanmuuttajat puolestaan heikentävät huoltosuhdetta.

Ulkomaan kansalaisten työttömyys on kantaväestöä korkeampaa. Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste oli vuonna 2016 kymmenen prosenttiyksikköä heikompi kuin suomalaisella väestöllä; yli kymmenen vuotta maassa asuneiden osalta eroa oli viisi prosenttiyksikköä¹¹. Maahanmuuttajien työllistyminen ja ansiotason nousu on nopeutunut viime vuosina: myöhemmin saapuneet ovat saavuttaneet työllisyys- ja ansiotason nopeammin kuin 1990-luvulla saapuneet. Varhaiset kontaktit työelämään parantavat maahanmuuttajien työllistymistä. On myös osoitettu, että parantuneet kotoutumistoimenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti.¹²

11 UTH ja työvoimatutkimus, Tilastokeskus.

12 Hämäläinen, Pesola, Sarvimäki 2015: <http://vatt.fi/documents/2956369/3244616/Kotouttamissuunnitelmi-en+vaikutukset+maahanmuuttajien+lasten+koulutusvalintoihin+TEM/e6cddee3-20c9-48b2-a570-9b7f38c4515b> (24.11.2017)

Maahanmuutto kohdistuu hyvin eri tavoin eri alueille Suomessa. Riippumatta maahanmuuttajan statuksesta uudet tulijat asettuvat pääasiassa kaupunkeihin ja kasvukeskukseen, monipuolisimpien työllisyys- ja koulutusmahdollisuuksien läheisyyteen. Vuonna 2016 koko maan ulkomaalaistaustaisista 58 prosenttia asui pääkaupunkiseudulla, Tampereella ja Turussa.¹³ Tulevaisuudessa merkittävä osa isompien kaupunkien väestöstä on ulkomaalaistaustaisia joko niin, että henkilö itse on muuttanut Suomeen muualta, tai että hänen perheellään on juuret muualla.

13 Tilastokeskus: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/007_ulkom_osuudet.px/table/tableViewLayout1/?rxid=dc815f51-a7d0-4aec-a81a-49b8ce399d18 (24.11.2017)

Maahanmuuton myötä suomalaiseen yhteiskuntaan syntyy uusia etnisiä, kielellisiä, kulttuurisia ja uskonnollisia ryhmiä. Kulttuurinen moninaistuminen ja muut yhteiskunnan muutosilmiöt voivat kuitenkin lisätä eriarvoistumisen riskiä. Yhtenäisyyden kannalta on tärkeää, että maahanmuuttajat ja heidän lapsensa löytävät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja kokevat itsensä merkityksellisiksi yhteiskunnan jäseniksi.

2.3 Työvoimapula nyt ja tulevaisuudessa

Tällä hetkellä suurin työmarkkinoilla oleva maahanmuuttajaryhmä ovat maassa pysyvästi oleskelevat ulkomaalaiset (rajaton työnteko-oikeus, useita kymmeniä tuhansia). Toiseksi suurin ryhmä ovat toisen EU-maan kansalaiset (työvoiman vapaa liikkuvuus, myös useita kymmeniä tuhansia vuodessa). Suurin osa heistä on virolaisia, jotka yleensä vain käyvät työssä Suomessa. Kolmanneksi suurin ryhmä ovat viisumilla tai viisumivapaasti tulevat kausityöntekijät, kuten maatalouden kausityöntekijät (ei tarveharkintaa, yli kymmenen tuhatta vuodessa). Lisäksi työmarkkinoilla on muulla kuin työnteon perusteella oleskelevia ulkomaalaisia (esimerkiksi opiskelijoita, perheenjäseniä, turvapaikanhakijoita). Suomeen tehdään myös jonkin verran etätyötä ulkomailta.

Ulkomaalaisille asiantuntijoille myönnettyjen oleskelulupien määrä on muutamia tuhansia vuodessa. Tarveharkintaisen työntekijän oleskeluluvan turvin maassa työskentelee vuosittain alle 8 000 henkilöä (suorittavan tason töissä). Suorittavan tason työtehtävien luvat jakautuivat melko tasaisesti ammattialoittain, suurimpien alojen ollessa maatalous-, ravintola-, keittiö-, rakennus- ja kuljetusalat.

Työntekijän oleskelulupahakemus käsitellään yleensä kaksivaiheisessa menettelyssä, johon kuuluu saatavuusharkinta, työsuhteen ehtojen varmistaminen ja mahdollisten koulutus- sekä muiden edellytysten tutkiminen. Oleskeluluvan myöntäminen työnteon perusteella edellyttää myös, että hakija on todistanut henkilöllisyytensä aidolla matkustusasiakirjalla. Myös kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden on mahdollista saada oleskelulupa työnteon perusteella, mikäli oleskeluluvan edellytykset täyttyvät.

Lupaprosessin kaikissa vaiheissa on tärkeää tunnistaa maahanmuuttoon liittyvät turvallisuusriskit. Maahanmuuttovirasto, poliisi, Suojelupoliisi, Rajavartiolaitos ja Suomen edustustot ulkomailla tekevät tiivistä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä arvioidakseen maahanmuuton turvallisuusriskit sisäisen turvallisuuden kannalta. Laadukkaalla ja tehokkaalla lupahallinnolla ennaltaehkäistään turvallisuuteen kohdistuvia riskejä. Viranomaisten kansallisen ja kansainvälisen tiedonkulun edistäminen on keskeistä turvallisuuden tukemiseksi.

Suomi tarvitsee eri aloille sekä maassa tilapäisesti työskenteleviä että maahan pysyvästi asettuvaa työvoimaa. Vuoden 2017 ammattibarometrin mukaan yhä useammassa ammatissa on pulaa työvoimasta¹⁴. Työvoimapula on havaittavissa varsinkin terveys- ja sosiaalialalla sekä kasvavassa määrin rakennusosalalla. Tieto- ja viestintätekniikan ammatillaiset ry:n mukaan ohjelmistoalan osaajapula on 15 000 henkeä vuonna 2020¹⁵. Lounaisrannikon positiivisen rakennemuutoksen myötä auto- ja meriteollisuuden sekä valmistavan teollisuuden työvoimatarve nousee yli 30 000 henkilöön 2020-luvun aikana¹⁶. Kausiluontoisissa tehtävissä maataloudessa ja puutarhataloudessa työskentelee paljon ulkomaalaisia työvoimaa ja tarvetta arvioidaan olevan myös jatkossa¹⁷. Myös projektiluontoisiin tehtäviin, esim. rakennusosalalle, rekrytoidaan ulkomaista työvoimaa jatkossakin.

Tuoreen selvityksen¹⁸ mukaan myös seutukaupungeissa on pulaa osaavasta, ammattitaitoisesta ja motivoituneesta työvoimasta rakennetyöttömyydestä huolimatta. Pulaa on erityisesti metallialan osaajista, insinööreistä sekä rakennusmestareista. Vieraskielisten osuuden kasvu eli maahanmuuton kasvu voi tasapainottaa seutukaupunkien pääosin laskevaa väestökehitystä.

Työvoiman maahanmuutto on Suomessa tapahtunut vailla kokonaisvaltaista strategista suunnittelua ja julkisen vallan koordinaatiota koskien rekrytoinnin suuntaamista, rekrytointitoimenpiteitä tai rekrytoitavan työvoiman sijoittumista eri toimi- tai ammattialoille. Työvoiman tarpeiden ennakoinnissa ei ole eroteltu ulkomaisen työvoiman tarpeita työvoiman tarpeista yleensä, mikä on osaltaan hidastanut aktiivisen työvoiman maahanmuuton strategian laatimista. Keskustelussa ulkomaisen työvoiman tarpeista ovat pitkälti korostuneet edunvalvonnalliset lähtökohdat.

Työvoima- ja koulutustarve-ennakointia tehdään työ- ja elinkeinoministeriön johdolla toimivassa ENKO-konsortiossa, johon osallistuvat myös opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtiovarainministeriö. Konsortio tuottaa skenaarioita eri toimialojen arvonlisäyksestä ja työllisyydestä. Työllisyyden kehitysuran tarkastelua voidaan hyödyntää taustalähteenä, kun arvioidaan ulkomaisen työvoiman tarvetta eri toimialoilla. Ammattibarometrin avulla arvioidaan työvoiman kysyntää ja tarjontaa sekä näiden välistä tasapainoa eri ammateissa ja eri alueilla. Arviot koskevat lähitulevaisuutta eli noin puolen vuoden ajanjaksoa arviointihetkestä eteenpäin. Työvoimatarpeen ennakointia tulee kuitenkin kehittää myös huomattavasti pidemmille ajanjaksoille.

14 Työ- ja elinkeinoministeriö: Ammattibarometri: Työvoimapula laajenee uusiin ammatteihin: http://tem.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ammattibarometri-tyovoimapula-laajenee-uusiin-ammatteihin (17.10.2017)

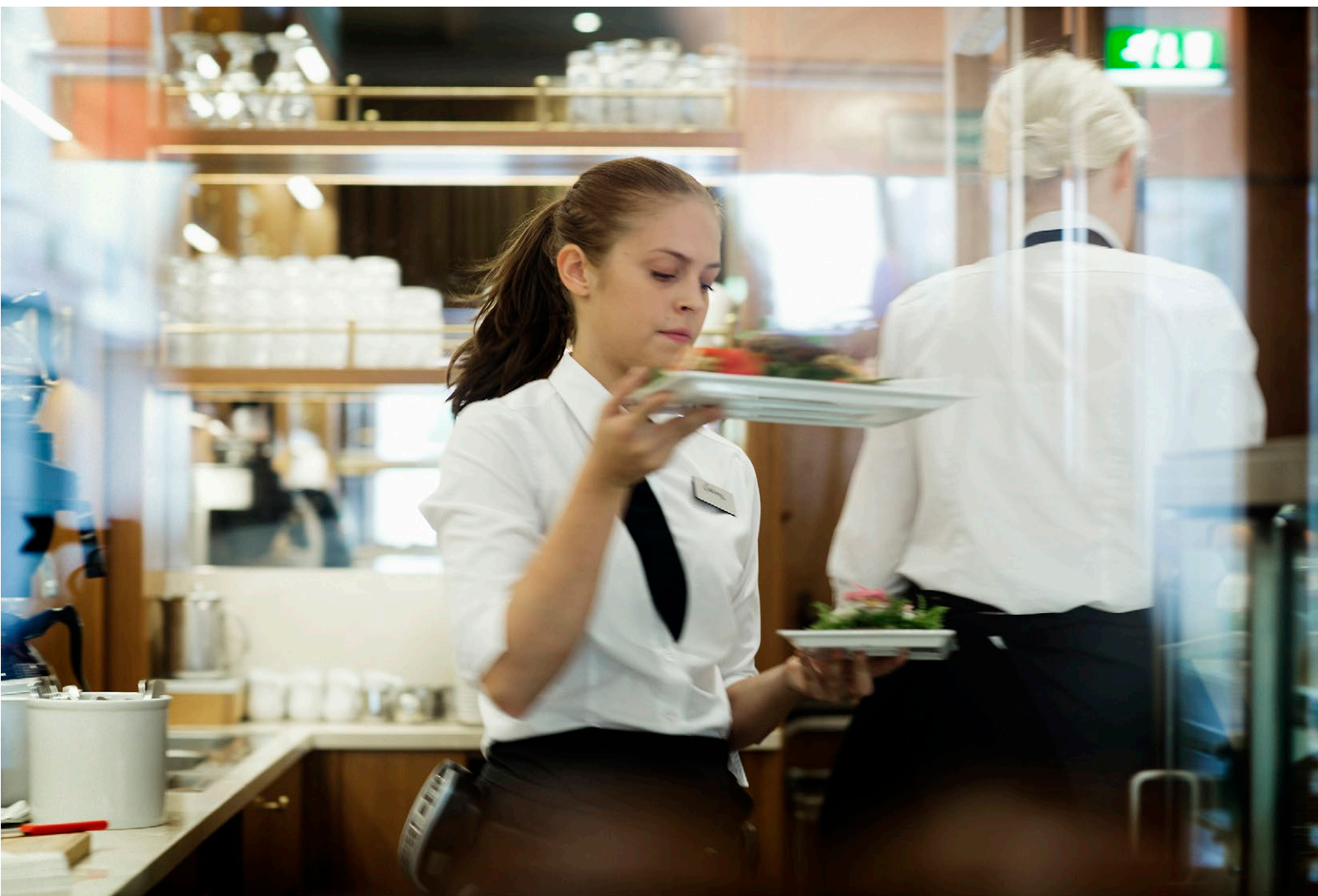
15 Ohjelmisto-osaaminen Suomen talouskasvun ja uudistumisen jarruna – vuonna 2020 Suomesta puuttuu 15 000 ohjelmistoammattilaista. <http://www.tivia.fi/lehdistotiedote/ohjelmisto-osaaminen-suomen-talouskasvun-ja-uudistumisen-jarruna> (17.10.2017)

16 Turun kaupunki (PPT-esitys): Positiivinen rakennemuutos - miten varmistamme tulevaisuuden kilpailukyvn? (7.6.2017)

17 Maunu, Tallamaria, Räisänen, Heikki: Minne uudet työpaikat syntyivät vuonna 2016? (TEM-analyyseja 81/2017)

18 Elinvoimaa seutukaupungeille. Selvityshenkilö Antti Rantakokon selvitys. Valtiovarainministeriön julkaisu 38/2017. http://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/monimuotoista-kaupunkipolitiikkaa-tarvitaan-tukemaan-seutukaupunkien-elinvoimaa (11.12.2017)

3 Hallituksen linjaukset työvoiman maahanmuuton edistämiseksi

3.1 Linjaus 1: Osaava työvoima tukee Suomen kasvua

Maahanmuuttopolitiikan keskeinen lähtökohta on pitää maahanmuutto aktiivisena, hallittuna ja ennakoituna. Tehokkaat ja laadukkaat lupaprosessit tukevat maahanmuuttopolitiikan tavoitteita. Lupakäytäntöjen on oltava riittävän joustavia, ripeitä ja luotettavia, jotta ne tukevat tavoitetta osaajien maahan saamiseksi. Lupahallinnolla myös ennaltaehkäistään turvallisuuteen kohdistuvia riskejä.

Työikäisen väestön vähentyessä aktiivinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka on yksi keino huolehtia osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta työelämässä ja yrityksissä. Maahanmuuttopolitiikka tulee nivoa yhteen niin elinkeino- ja innovaatiopolitiikan kuin työllisyys- ja koulutuspolitiikan kanssa.

Työelämän monimuotoistuminen laajentaa Suomen innovaatio- ja osaamispohjaa. Se tukee kansainvälisten osaajien ja investointien saamista sekä yritysten ja oppilaitosten kansainvälistymistä. Ammattitaitoiset maahanmuuttajat tukevat uutta liiketoimintaa ja uusien kohdemarkkinoiden avaamista, vahvistavat yritysten kilpailukykyä, täydentävät osamiskapeikkoja sekä houkuttelevat Suomeen investointeja ja luovat uusia työpaikkoja¹⁹. Työelämän monimuotoisuus tukee innovaatioiden syntymistä. Kansainvälisten osaajien

19 Yritysten kokemusten sekä kansainvälisten vertailujen perusteella kansainvälistä osaamista voidaan yrityksissä hyödyntää erityisesti myynnissä ja markkinoinnissa, tuotekehityksessä, kohdemarkkinaselvityksissä, asiakassuhteiden syventämisessä ja partneriverkostojen rakentamisessa. Helsingin seudun kauppakamarin COME-projektin (<http://come2.fi/fi/>) yrityskyselyn (01/2017) mukaan kansainväliset osaajat tuovat mukanaan uusia kontakteja, kohdemarkkinatuntemusta ja uusia kohdemarkkina-avauksia, asiakastytyväisyyden parantumista, kielitaitoa ja uusia näkökulmia tuotekehitykseen. Opetushallituksen Uutta osaamista -selvityksen mukaan yrityksistä 36 % koki löytäneensä kansainvälisen osaajan avulla kasvun mahdollisuuksia uudella markkina-alueella - vaikka vain alle viidennes yrityksistä oli ottanut osaajan tämän takia. Opetushallitus (2017), Uutta osaamista pk-yrityksiin -selvitys. <http://uuttaosaamista.fi/wp-content/uploads/2016/05/Uuttaosaamista.pdf>

tuominen vahvemmin osaksi innovaatiotoimintaa lisää innovaatiotoiminnan kansainvälisiä verkostoja ja osaamis pohjaa²⁰.

Yritykset ovat tunnistaneeet ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden yhdeksi suurimmista kasvun ja kansainvälistymisen haasteista. Suomen houkuttelevuus korkean osaamistason maahanmuuttajien keskuudessa on myös tuoreen Euroopan komission maaraportin²¹ mukaan ollut verrattain vähäistä, mikä on osaltaan johtanut työperusteisen maahanmuuton vähäisyyteen. Muutkin syyt, kuten Pohjoismaisittain verrattain myöhään alkanut maahanmuutto ja maahanmuuttajayhteisöjen pienuus ovat vaikuttaneet työvoiman maahanmuuton vähäisyyteen. Kun yrityksissä harkitaan suorien investointien tekemistä Suomeen, ne ottavat huomioon paitsi täällä jo olevaa työvoimaa, myös sen, saavatko ne omia avainhenkilöitään muuttamaan Suomeen. Siksi Suomen on tarjottava houkutteleva elin- ja työympäristö sijoittuvien yritysten työntekijöille perheineen. Tästä syystä myös ulkomailta tulevan työvoiman lupakäytäntöjen on oltava riittävän joustavia ja nopeita.

Maailman suurimmassa vuotuisessa maabränditutkimuksessa²² Suomi sijoittui viidenneksitoista (15/50) kiinnostavammaksi maaksi, kun kysymyksessä oli maahanmuutto ja investoinnit eli maan houkuttelevuus. Parhaat arvosanat vastaajamaiden joukosta Suomi sai Intiasta, Etelä-Koreasta, Egyptistä, Kiinasta, Brasiliasta ja Meksikosta. Eurooppalaisista maista työperusteinen muuttohalukkuus Suomeen oli suurinta Puolassa, Ranskassa ja Italiassa. Suomen maakuvasa merkittävimmät esteet osaajien muuttohalukkuudelle ovat syrjäisenä koettu sijainti sekä Suomen mieltäminen hyvin homogeenisenä, ei kovin kansainvälisenä asuin ympäristönä. Mielikuvat, jotka toimivat matkailun edistämässä, eivät välttämättä toimi työvoiman houkuttelemisessa.

Suomen valtteja kilpailussa kansainvälisistä osaajista ovat muun muassa turvallinen ja vakaa yhteiskunta, toimivat julkiset palvelut, kuten maailmanlaajuisesti tunnettu ja arvostettu koulutusjärjestelmä, saavutettavat ja monipuoliset kulttuuripalvelut sekä lasten päivähoito ja sosiaali- ja terveydenhuolto. Lisäksi arjen sujuvuus, puhdas elinympäristö, tasa-arvo, luonnon läheisyys sekä kiinnostava ja osallistava kaupunkikulttuuri ovat tunnistettuja vetovoimatekijöitämme. Nämä tekijät myös pitävät osaajat Suomessa.

Suurten kaupunkien rooli kansainvälisten osaajien houkuttelussa ja asettautumisessa on merkittävä. Ilman vetovoimaisia kaupunkialueita yritysten ja korkeakoulujen on vaikea houkutella osaajia maailmalta. Kaupunkien strategiset linjaukset, niiden tuottamat palvelut ja niiden imago vaikuttavat muuttopäätökseen. Myös seutukaupungit tarvitsevat osaa-

20 Maahanmuuttopoliittinen ohjelma tukee Tutkimus- ja innovaationeuvoston visio- ja tiekartan tavoitetta innovaatiotoiminnan kansainvälistämisessä.

21 EU-komission maaraportti 1.3.2017 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-finland-fi_0.pdf

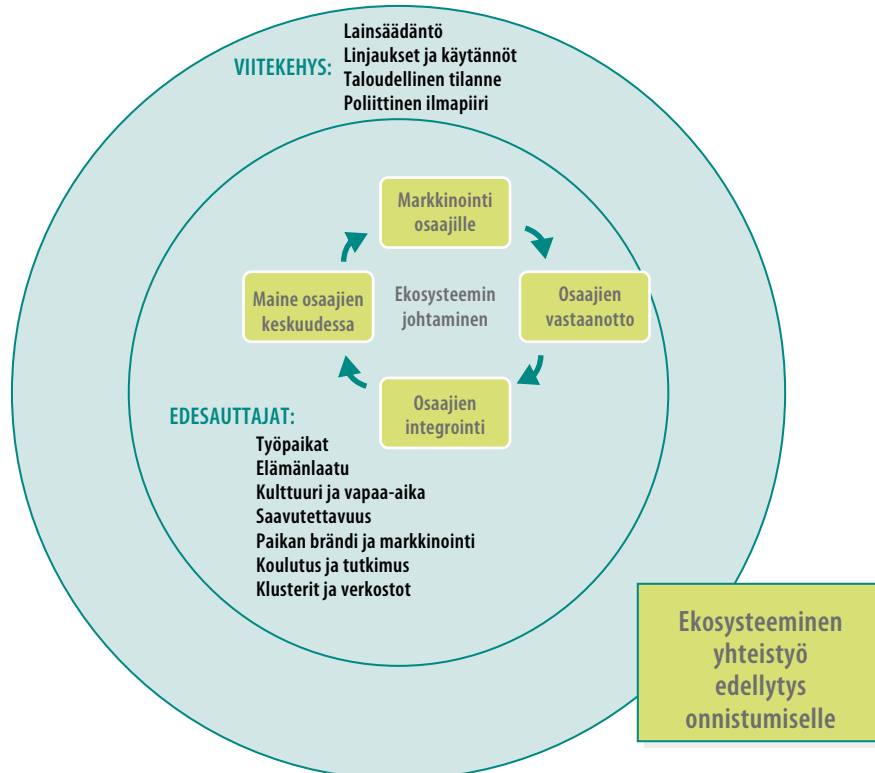
22 Anholt-GfK Nation Brands Index: <http://nation-brands.gfk.com/> (15.8.2017)

vaa työvoimaa, sillä myös pienemmissä kaupungeissa on merkittävää ja korkean teknologian teollisuutta sekä investointisuunnitelmia. Osaajien houkutteluun ja maassa pitämiseen on kehitetty useissa maissa ohjelmia maakuva vahvistamaan. Nykytrendi on, että osaajat liikkuvat elämäntavan ja kiinnostavien paikkojen, eivät puhtaasti työpaikkojen perässä, mikä tulisi huomioida osaajien houkuttelutyössä.

Työvoimaa saapuu myös muulla tavoin kuin työperusteisesti: kansainväliset tutkijat, tutkinnon suorittaneet ulkomaalaiset ja puolisoina Suomeen saapuvat on huomioitava työvoima- ja osaamisresurssina Suomelle ja kiinnitettävä huomiota heidän osaamisensa kanavoitumiseen suomalaisille työmarkkinoille. Myös kansainvälistä suojelua saavien osaaminen on pystyttävä hyödyntämään.

Osaajien houkuttelun kulmakivet

Copyright: Andersson, King-Grubert & van Hest, modified from Future Place Leadership (former Tendensor)

TAVOITTEET

Työvoiman maahanmuutto on ennakoivaa, aktiivista ja strategista.

Ulkomaalaisten työntekijöiden on helppo tulla Suomeen. Lupamenettelyt hoituvat vaivattomasti ja nopeasti. Lupamenettelyt ovat nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä luotettavia ja päätöksenteko laadukasta.

Suomeen rekrytoidaan aktiivisesti osaajia ulkomailta. Maakuvaviestintää suunnataan kansainvälisille osaajille kohdennetusti ottaen huomioon osaajakapeikkoalat, kohderyhmät ja kohdealueet.

Toteuttaminen:

Kansainvälisten osaajien houkuttelulle ja Suomessa olevien kansainvälisten osaajien potentiaalin hyödyntämiselle tulee asettaa selkeät pitkän tähtäimen tavoitteet, joihin sitoudutaan poikkihallinnollisesti. Olennaisia ulottuvuuksia ovat markkinointi, vastaanotto, kotouttaminen sekä maine osaajien keskuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö tuottaa yhdessä muiden ministeriöiden ja virastojen kanssa ennakoitietoa tulevista työvoiman tarpeista siten, että myös rekrytointi ulkomailta (työvoiman vapaa liikkuvuus ja palkkaaminen EU/ETA-alueen ulkopuolelta) huomioidaan muutujana. Ennakointitiedon pohjalta päivitetään jatkuvasti lupa- ja kotouttamisjärjestelmän rakenteita ja valmistellaan julkisen vallan roolia rekrytointitoimenpiteiden kokonaisuudessa ja rekrytoinnin suuntaamisessa.

Työntekijöiden, yrittäjien, opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaprosessista tehdään mahdollisimman vaivaton ja nopea käymällä läpi menettelyt, resursoimalla käsittely ja tarvittaessa tarkistamalla lainsäädäntöä. Maahanmuuttopoliittinen hallinto panostaa oleskelulupapalveluissa yhä enemmän asiakaslähtöisyyteen. Maahanmuuttoon liittyvät riskit ja uhat tunnistetaan entistä paremmin.

Pääsääntö työvoiman tarveharkinnassa on nykyisten käytäntöjen jatkaminen. Työvoiman maahanmuuton lupajärjestelmän tarveharkintaa muokataan tarpeen mukaan ennakkoinnin perusteella samassa yhteydessä muiden lupajärjestelmään liittyvien rakenteiden

muuttamisen kanssa. Ulkomaisen työvoiman tarpeen nopean aikavälin muutostarpeissa tukeudutaan alueellisten ja valtakunnallisen työlupalinjauksen muuttamiseen. Positiivisen rakennemuutoksen aloilla, eli aloilla, joissa työvoiman tarve on kasvava, toteutetaan kohdennettuja kansainvälisiä rekrytointipilotteja, josta esimerkkeinä ohjelmistokehittäjien sekä matkailualan tarpeet.

Talent Boost -toimenpideohjelman myötä parannetaan Suomen maakuvaa ja kykyä houkutella kasvuyrittäjiä ja erityisasiantuntijoita suuntaamalla maakuvaviestintää strategisesti tärkeille osaajaryhmille. Maakuvaviestinnässä kiinnitetään huomiota Suomen, suomalaisten kaupunkien ja työnantajien tunnettuuteen kansainvälisten osaajien keskuudessa. Pannostetaan ulkomaalaisille osaajille suunnattuihin verkkopalveluihin, kuten WorkinFinland.fi:hin, sekä edustustojen käyttöön tarkoitettuihin työkaluihin. Talent Boost -toimenpideohjelmalla hallitus tukee kaupunkoja kansainvälisessä osaajien houkuttelussa. Luodaan Suomi-lähettilästoiminta, jonka puitteissa kansainvälisesti verkostoituneet osaajat osallistuvat systemaattisesti Suomesta kertomiseen sekä kampanjasuunnitteluun. Selvitetään mahdollisuus luoda Suomi-stipendijärjestelmä osana koulutuksen markkinointia.

Yrityspalveluissa tulee kehittää ja osata paremmin avata yrityksille kansainvälisten osaajien mahdollisuuksia toimia kasvun ja kansainvälistymisen tukena. Vuoden 2018 alusta aloittava Business Finland yhdistää valtion Team Finland -päätoimijoista kaksi: Finpron ja Tekesin. Puhtaan vienninedistämisen ohella Business Finland on keskeinen tukikanava ja väylä, jonka kautta suomalaisilla yrityksillä on mahdollisuus verkostoitua kansainvälisesti. Business Finlandin tehtävä on myös hankkia Suomeen ulkomaisia sijoituksia ja sitä kautta sekä osaamista että osaajia.

3.2 Linjaus 2: Toimivat asettautumista ja kotoutumista tukevat palvelut edesauttavat osaavan työvoiman houkuttelua ja viihtyvyyttä

Asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä ja lisäävät Suomessa viihtyvyyttä. Samalla toimivat palvelut edesauttavat yrityksiä osaavan työvoiman houkuttelussa ja sen pysyvyydessä Suomessa.

Asettautumista tukevilla palveluilla helpotetaan muuttoa Suomeen, mahdollisesti jo lähtömaasta käsin, sekä arjen käynnistymistä Suomeen muuton jälkeen. Asettautumista tukevilla palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi maistraatin palveluita sekä verotukseen liittyvää neuvontaa. Asettautumista voidaan helpottaa myös tarjoamalla palveluita englanniksi ja muilla työvoiman maahanmuuton pääkielillä. Houkuttelun näkökulmasta olennaisia ovat myös esimerkiksi kansainväliset koulut.

Osaavan työvoiman asettautumista voidaan edistää kehittämällä nykyisiä asettautumista tukevia palveluita ja kokoamalla niitä yhteen, jolloin Suomeen muuttavat sekä työnantajat saavat tarvitsemansa palvelut helposti ja yhdestä paikasta. Viranomaisten asettautumista tukevia palveluita täydennetään yksityisten järjestämällä asettautumispalveluilla.

Kotoutumisen edistämällä tuetaan maahanmuuttajan aktiivista roolia suomalaisessa yhteiskunnassa sekä yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta. Myös vastaanottava yhteiskunta ja työmarkkinat saavat maahanmuuttajista uusia vaikutteita ja monimuotoistuvat. Kansainvälistyvät työmarkkinat lisäävät Suomen houkuttelevuutta osaajien ja investoijien keskuudessa.

Kotoutumisen tukemisen tarpeet vaihtelevat sekä riippuvat yksilön tavoitteista, osaamisesta ja elämäntilanteesta. Vaikka osassa työyhteisöistä ja palveluista kielenä on englanti, voi yksilön ja perheen arjen sujuvuutta ja viihtyvyyttä helpottaa suomen tai ruotsin kielen taito ja suomalaisen yhteiskunnan tuntemus. Suomeen töihin muuttavien kotoutumisen tukeminen on myös sidoksissa maahanmuuttajan tulevaisuuteen, jota ei aina voi etukäteen ennakoida. Osa Suomeen töihin muuttavista asettuu Suomeen vain tilapäisesti, mutta osalla tilapäiseksi aiottu asettautuminen muuttuu pysyväksi esimerkiksi perheellistymisen myötä. Osa Suomeen töihin muuttavista saattaa myös myöhemmin päätyä etsimään uutta työpaikkaa Suomesta, jolloin suomen tai ruotsin kielen puute voi vaikeuttaa työllistymistä.

Työn perusteella Suomeen muuttavien ja heidän perheenjäsentensä sopeutumista uuteen yhteiskuntaan voidaan edistää tarjoamalla kattavia monikielisiä neuvontapalveluita, eri elämäntilanteisiin soveltuvia mahdollisuuksia opiskella suomea tai ruotsia sekä tukea yhteiskunnalliseen elämään osallistumista. Kotoutumispalveluiden avulla myös esimerkiksi mukana muuttavan puolison tie suomalaisille työmarkkinoille voi helpottua. Viranomaisten tarjoamien kotoutumispalveluiden lisäksi tärkeässä roolissa ovat työnantajat, erityisesti työssä olevien maahanmuuttajien osalta. Osallisuuden tukemisessa esimerkiksi vapaa-ajan toiminta ja kansalaisyhteiskunta ovat keskeisessä roolissa. Hyvin onnistunut kotoutuminen ja työllistyminen voivat olla myös mahdollisuuksia vastata Suomen huoltosuhteen haasteeseen ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin.

Hallitus on määritellyt kotouttamispolitiikan painopisteensä valtion kotouttamisohjelmassa 2016–2019²³ sekä toukokuussa 2016 hyväksytyssä hallituksen kotouttamisen toimintasuunnitelmassa²⁴. Keskeisenä tavoitteena on työttömien maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkujen nopeuttaminen. Siksi olennaista on saada kotoutumispalveluiden avulla täällä jo olevien maahanmuuttajien – esimerkiksi kansainvälistä suojelua saaneiden, puolisoitten sekä tutkinnon suorittaneiden – työpanos tehokkaasti työmarkkinoiden käyttöön. Suomessa tulee nykyistä tehokkaammin hyödyntää jo maassa olevien kansainvälisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja muiden kansainvälisten osaajien asiantuntemusta ja verkostoja yritysten kasvussa ja kansainvälistymisessä sekä innovaatiotoiminnassa.

23 Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79075>

24 Hallituksen kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma: maahanmuuttajat kuntiin, koulutukseen ja työhön (3.5.2016) <http://vnk.fi/documents/10616/1266558/Kotouttamisen-toimintasuunnitelma-030516.pdf/c600bd8f-7c5c-43b6-aba4-5aade9aafe0d>

TAVOITTEET

Hyvät asettautumista ja kotoutumista tukevat palvelut toimivat vetovoimatekijänä ja helpottavat kansainvälisten osaajien saamista työmarkkinoille.

Koko perheen huomioivilla kotoutumis- ja muilla palveluilla edistetään Suomessa viihtymistä ja tänne jäämistä. Edistetään kokonaisvaltaisesti työmarkkinoilla olevien ja heidän perheenjäsentensä osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan ja hyvää arkea.

Maassa asuvien maahanmuuttajien työvoima- ja osaamispotentiaali tunnistetaan ja hyödynnetään nykyistä tehokkaammin suomalaisilla työmarkkinoilla.

Toteuttaminen:

Kansainvälistä rekrytointia ja kansainvälisen työvoiman asettautumista helpotetaan luomalla ja vakiinnuttamalla sujuvat yhden luukun viranomaispalvelut. Pääkaupunkiseudulla International House Helsinki -pilotti muodostaa alustan tämän toiminnan kehittymiselle. Pilotissa kootaan yhteen muun muassa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistävät viranomaiset, työnantajat, ammattiverkostot ja palveluntuottajat. Pilotin yhteydessä kehitetään sähköistä palvelua, joka tulee olemaan käytössä valtakunnallisesti. Talent Boost -ohjelman yhteydessä selvitetään tarve ja mahdollisuus laajentaa vastaavia palveluita muihin kasvukeskuksiin.

Tällaiset palvelut voivat toimia myös yritysten ja kansainvälisten osaajien kohtaamispaikana, jonka kautta kansainvälisten osaajien asiantuntemus ja verkostot kanavoidaan yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tueksi (Talent Boost -toimenpideohjelma). Rekrytoivien yritysten, julkisten viranomaispalveluiden, järjestöjen ja yksityisten asettautumispalveluiden tuottajien yhteistyötä vahvistetaan.

Kansainvälisiä kouluja, päiväkoteja ja englanninkielistä opetusta lisäämällä tuetaan maahanmuuttajien asettautumista ja Suomeen muuttavien perheenjäsenten kiinnittymistä yhteiskuntaan. Lisätään englanninkielistä viranomaispalvelua. Asettautumista tukevia palveluja kehitetään yhteistyössä kaupunkien kanssa.

Kotoutumispalveluiden avulla edistetään Suomessa viihtymistä ja tänne jäämistä. Edistetään puolisoina maahan saapuneiden kotoutumista ja tuetaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten koulutuspolkuja ja hyvinvointia.

Maahanmuuttajien olemassa olevaan osaamiseen perustuvia polkuja työmarkkinoille tai yrittäjyyteen tuetaan. Korkeakoulut ja oppilaitokset tehostavat muualla hankitun osaamisen ja tutkintojen tunnustamista ja hyväksilukemista. Samoin kehitetään muualla hankitun osaamisen dokumentointia. Tavoitteena on, että aikaisemmin hankittu osaaminen saadaan täysimääräisesti käyttöön työelämässä.

Osallisuutta tuetaan ottamalla maahanmuuttajajärjestöt ja -yhteisöt entistä paremmin osaksi työhön, jota tehdään kotoutumisen edistämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö kehittää kotouttamisen kumppanuusohjelmaa ja uusia yhteistyömuotoja julkisten ja yksityisten sekä järjestöjen välisen yhteistyön lisäämiseksi. Syvennetään dialogia kuntien ja maahanmuuttajaryhmien kanssa siitä, mitä valtio ja kunnat sekä maahanmuuttajaryhmät voivat tehdä kotoutumisen edistämiseksi. Tehostetaan kulttuurin, nuorison ja liikunnan sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kotouttamista edistävien palvelujen tarjontaa maahanmuuttajille.

3.3 Linjaus 3: Hyvät väestösuhteet tukevat maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kiinnittymistä Suomeen

Monilla yhteiskunnallisilla ja sosiaalisilla tekijöillä on joko suoraan tai välillisesti vaikutusta kansainvälisten osaajien muuttopäätökseen sekä maassa pysymiseen. Myönteinen asenneilmapiiri ja toimivat väestösuhteet tekevät Suomesta houkuttelevamman työperusteisesti maahan tuleville osaajille sekä tukevat työelämän kansainvälistymistä ja Suomen asemaa globaaleilla osaajamarkkinoilla. Rasismi, syrjintä ja viharikollisuus puolestaan heikentävät luottamusta yhteiskuntaan ja rajoittavat maahanmuuttajaväestön mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa. Ne vaikuttavat kielteisesti Suomen maakuvaan ja sitä kautta myös ulkomaalaisen työvoiman saavuuteen. Negatiivinen ilmapiiri voi myös lisätä tänne jo tulleiden työntekijöiden poismuuttoa.

Väestösuhteet ovat yhteiskunnan eri osa-alueet läpäisevä kokonaisuus, jonka vaikutukset näkyvät ihmisten arjessa. Väestösuhteiden tavoitteena on lisätä eri ryhmien välistä vuorovaikutusta ja vaikuttaa ihmisten turvallisuudentunteeseen, asenteisiin ja osallisuuteen. Valtion kotouttamisohjelmassa (2016–2019) sitoudutaan hyvien väestösuhteiden edistämiseen muiden kotoutumistoimien ohessa.

Työperusteisen maahanmuuton osalta väestösuhdepolitiikan tavoitteet liittyvät myönteisen asenneilmapiirin rakentamiseen, väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen sekä väestösuhdekonfliktien ennaltaehkäisyyn ja ratkaisemiseen. Vuorovaikutusmahdollisuuksien luominen tukee ammatillisten ja sosiaalisten verkostojen syntymistä uusien työntekijöiden ja heidän perheidensä sekä paikallisen väestön välille. Kanavat yhteiskunnalliseen osallisuuteen tarjoavat Suomeen muuttaneille ihmisille mahdollisuuden vaikuttaa heille tärkeisiin asioihin.

Yhteiskunnassa käytävä julkinen keskustelu vaikuttaa asenneilmapiiriin myös työelämässä sekä maahanmuuttajien turvallisuuden tunteeseen ja hyvinvointiin. Hallitusohjelmassa on linjattu että asialliseen ja ihmisarvoa kunnioittavaan julkiseen keskusteluun panostetaan eikä rasismia sallita.

Tutkimustiedon²⁵ valossa voidaan todeta maahanmuuttoon liittyvien asenteiden kiristyneen lievästi vuoden 2015 jälkeen, vaikka suurin osa kansasta tuomitsee rasismia (60 %) ²⁶. Nuoret suhtautuvat myönteisemmin monikulttuurisuuteen kuin vanhemmat ihmiset. Myös naiset ovat miehiä suvaitsevaisempia. Nuorten asennoitumista koskevassa tutkimuksessa²⁷ on erotettavissa kritiikki maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan ja asenteet maahanmuuttajia kohtaan, jotka eivät ole yhteneväisiä.

Asenteet vaikuttavat keskeisesti maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden toteutumiseen työelämässä. Maahanmuuttajien työn tuottavuuteen, tuloksellisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttaa se, kokevatko he kuuluvansa työyhteisöön tai kohdistuuko heihin syrjintää. Työsuojeluviranomaisten saamissa yhteydenotoissa ja poliisin tietoon tulleissa rikosepäilyissä etninen tai kansallinen alkuperä ja vieraskielisyys olivat terveydentilan jälkeen toiseksi yleisimmin esitettyjä syrjintäperusteita vuonna 2014 valmistuneen selvityksen²⁸ mukaan. Ammatilliset ja sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat erityisen merkityksellisiä Suomeen muuttaneille ihmisille, joilla ei entuudestaan ole täällä sosiaalisia verkostoja.

Valtion kotouttamisohjelmassa tavoitteeksi on asetettu kehittää yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa työelämän myönteistä asenneilmapiiriä, syrjimättömyyttä ja monimuotoisuusjohtamista. Myös kansallisen työelämästrategian *Työelämä 2020* yhtenä tavoitteena on vahvistaa luottamukseen, keskinäiseen arvostukseen, avoimuuteen ja vastavuoroisuuteen perustuvaa tapaa toimia suomalaisilla työpaikoilla.

25 Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa – painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat. Oikeusministeriön julkaisu 32/2017 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80007>

26 Taloudellinen Tiedustustoimisto 2015

27 Nuorisotutkimusseura (2014) Nuorisobarometri 2014 - Ihmisarvoinen nuoruus.

28 Työsyryjinnän seuranta Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 53/2014.

Perheiden päätökseen asettua pitkäjänteisesti Suomeen vaikuttaa sekä työelämässä muodostuneet vuorovaikutussuhteet että kaikkien perheenjäsenten kokemukset vuorovaikutuksesta kouluissa, leikkipuistoissa, julkisissa tiloissa ja harrastuksissa. Puolisoiden työllisyydellä on merkittävä vaikutus perheen viihtymiseen. Maahanmuuttajanaisten työllisyysaste ja ansiotasot ovat varsin alhaiset. Erityisesti maahanmuuttajanaisten osallistumista työelämään tulisi vahvistaa.

Töihin Suomeen muuttavat asettuvat asumaan pääsääntöisesti kaupunkeihin tai kaupunkiseuduille. Monella kansainvälisellä yrityksellä on palveluita maahan muuttavien asumisen järjestämiseksi, mutta näitä palveluita ei ole tarjolla kaikille. On tärkeää, että uusia alueita rakennettaessa ja vanhoja täydennettäessä asuntokanta ja asumisen vaihtoehdot monipuolistuvat ja erityisesti kohtuuhintaisia asuntoja on kaupunkien eri alueilla tarjolla kysyntää vastaavasti.

Hyvien väestösuhteiden edistämistä toteutetaan sekä viranomaisten että järjestöjen toimintana. Järjestöillä on keskeinen merkitys kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja ihmisten arkisten kohtaamisten mahdollistajina. Ne tarjoavat matalan kynnyksen toimintaa ja palveluja joustavasti sekä täydentävät julkisia palveluita. Osana Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelmaa²⁹ koulutuksen, kulttuurin, nuorison ja liikunnan järjestöt ovat käynnistäneet laajan Sitoudun torjumaan vihapuhetta -haastekampanjan, joka rohkaisee puuttumaan vihapuheeseen, erityisesti nuorten keskuudessa ja sosiaalisessa mediassa.

TAVOITTEET

Maahanmuuttoon suhtaudutaan yhteiskunnassamme hyväksyvästi ja väestösuhteet ovat toimivat.

Suomalainen työelämä on vastaanottava, monimuotoinen ja syrjimätön.

Maahanmuuttajanaisten osallistumista työelämään vahvistetaan. Heidän osaamisensa tunnustetaan ja sitä kehitetään.

Maahanmuuttajien paikallista osallisuutta vahvistetaan viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä.

²⁹ Merkityksellinen Suomessa – toimintaohjelma, Ohjelma vihapuheen ja rasismien estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi (2.5.2016) <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75103/MerkityksellinenSuomessa.pdf>

Toteuttaminen:

Viranomaiset ja järjestöt toteuttavat väestösuhdepolitiikkaa kaikilla hallinnon tasoilla, erityisesti ihmisten arjen kannalta tärkeillä elämän alueilla.

Tuetaan positiivisen asenneilmapiirin muotoutumista ja syrjimätöntä keskustelukulttuuria kouluttamalla avainryhmiä yhdenvertaisuuslain velvoitteista, toteuttamalla syrjinnän ja rasismien vastaisia tiedotuskampanjoita³⁰, keräämällä tietoa syrjinnän ilmenemisestä eri elämäntilanteilla sekä tukemalla toimintaa vihapuheen ehkäisemiseksi.

Suunnataan rahoitusta vuorovaikutusta lisääviin toimintamalleihin yhteisöllisen kotouttamispolitiikan vahvistamiseksi. Sosiaalisten verkostojen rakentamisessa hyödynnetään kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia. Väestösuhteiden tilaa seurataan säännönmukaisesti osana kotouttamisen osaamiskeskuksen koordinoimaa poikkihallinnollista kotouttamisen ja hyvien väestösuhteiden seurantajärjestelmää.

---

30 Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma. Ohjelma vihapuheen ja rasismien estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi

Maahanmuuttajanaisten työelämäosallisuutta vahvistetaan aktiivisesti valtionhallinnon ja työelämätoimijoiden yhteistyöllä. Maahanmuuttajanaisten tietoutta työelämäoikeuksista lisätään.

Maahanmuuttajien tietoa asuntomarkkinoiden toiminnasta ja asumisen eri vaihtoehtoja lisätään asettautumispalvelujen yhteydessä. Samalla tarjotaan lisää tietoa asukkaiden mahdollisuuksista vaikuttaa lähiympäristöönsä ja suomalaiseen yhteiskuntaan.

Valokuvat:

- Sivu 16 Pia Ingberg/Keksi / Finland Promotion Board
- Sivu 19 Pia Ingberg/Keksi/Finland Promotion Board
- Sivu 22 Riitta Supperi/Keksi/Finland Promotion Board
- Sivu 25 Suvi-Tuuli Kankaanpää/Keksi/Finland Promotion Board
- Sivu 26 Riitta Supperi/Keksi/Finland Promotion Board
- Sivu 29 Riku Isohella/Velhot Photography Oy /Finland Promotion Board
- Sivu 33 Jukka Rapo/Keksi/Finland Promotion Board

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET